

مقایسه اثر مورفین و پیروکسیکام در کاهش درد پس از

سزارین

دکتر شهرزاد پاک‌کار تدبیری^{۱*}، دکتر عزت‌ا... رحیمی^۲

چکیده

مقدمه: عمل سزارین یکی از شایعترین اعمال جراحی است که موارد آن در حال افزایش است با توجه به اهمیت مراقبت از مادر در ساعات اولیه پس از تولد و لزوم آموزش در جهت برقراری ارتباط با نوزاد و شروع شیردهی، کاهش درد پس از سزارین از اهمیت بالایی برخوردار می‌باشد.

مواد و روشها: این مطالعه بصورت کارآزمایی بالینی تصادفی شده دوسوکور (Double Blind RCT) انجام شد. جامعه مورد مطالعه شامل ۵۳ مادر مراجعه‌کننده جهت سزارین الکتیو بود که همگی زایمان اول را تجربه می‌نمودند و سابقه عمل جراحی نداشتند. این بیماران بطور کاملاً تصادفی در دو گروه قرار گرفتند. به یک گروه از آنها جهت کاهش درد پس از عمل مورفین (۲۵ نفر) و به گروه دیگر پیروکسیکام (۲۸ نفر) بصورت تزریقی داده شد. سپس داده‌های بدست آمده در یک برگ چک لیست ثبت گردید و به کمک آزمون آماری کای دو و فیشر تجزیه و تحلیل شد.

نتایج: بر اساس یافته‌های مطالعه ۱۷ درصد کل بیماران درد شدید پس از عمل، ۳۵/۸ درصد درد متوسط و ۴۷/۲ درصد درد خفیف داشتند. نتایج مطالعه در مورد مقایسه اثر مورفین و پیروکسیکام در کاهش درد پس از سزارین تفاوت معنی‌داری را نشان نداد. در حالیکه گروه مورفین پس از عمل بیشتر از گروه پیروکسیکام دچار گیجی و منگی شده بودند. همچنین ارتباط بین نوع داروی مصرفی و وضعیت خواب در افراد مورد مطالعه معنی‌دار بود و گروه پیروکسیکام در ۲۴ ساعت پس از عمل خواب بهتری داشتند.

نتیجه گیری: بر اساس نتایج این مطالعه به نظر می‌رسد استفاده از پیروکسیکام و دیگر داروهای ضد التهابی غیر استروئیدی علاوه بر کنترل درد پس از عمل عوارض کمتری نیز دارد. بنابراین می‌تواند جانشین مناسبی برای مورفین باشد.

واژه‌های کلیدی: مورفین، پیروکسیکام، درد، سزارین

* - استادیار گروه بیهوشی دانشگاه علوم پزشکی کردستان، بیمارستان بعثت، سنندج، کردستان، مؤلف مسئول
۲ - پزشک عمومی دانشگاه علوم پزشکی کردستان،

مقدمه

درد حاد پس از عمل، یک واکنش فیزیولوژیک پیچیده به آسیب بافتی، اتساع احشایی و یا بیماری است. درد حاد پس از عمل تأثیرات فیزیولوژیک ناخواسته با تظاهرات روی اعضا مختلف ایجاد

می کند و این در حالی است که اداره درد پس از عمل به خوبی انجام نمی گیرد بطوریکه از هر دو بیماری که تحت عمل جراحی قرار می گیرند یکی از آنها در اولین روز پس از عمل دچار درد شدید می شود (۱) بر اساس مطالعه ای که در سال ۱۹۹۷ در سوئد صورت گرفته ۷۹٪ بیماران در روز دوم پس از عمل جراحی از درد متوسط تا شدید شکایت داشتند (۲) بنابراین لازم است توجه بیشتری به درد پس از عمل صورت گیرد. عمل سزارین یکی از شایعترین اعمال جراحی است که موارد آن در حال افزایش است با توجه به اهمیت مراقبت از مادر در ساعات اولیه بعد از تولد و لزوم آرامش او جهت برقراری ارتباط با نوزاد و شروع شیردهی، کاهش درد پس از سزارین از اهمیت بالایی برخوردار می باشد (۲). مخدرها بطور شایعی در درمان درد پس از اعمال جراحی بکار میروند ولی ترس از عوارض این داروها همیشه وجود دارد و حتی باعث کاهش استفاده از آنها و درمان ناکافی درد شده است (۳).

استفاده از داروهای ضد التهابی غیراستروئیدی جهت درمان درد پس از عمل بصورت خوراکی، تزریقی و یا رکتال در حال افزایش است بطوریکه در یک مطالعه مؤثر بودن این داروها در درمان دردهای پس از اعمال ارتوپدی نشان داده شده است (۴) همچنین در درمان درد پس از لاپاراسکوپی نیز بکار رفته است (۵). در صورتیکه داروهای ضدالتهابی غیراستروئیدی در درمان درد حاد پس از عمل سزارین قابل استفاده باشند ضمن اجتناب از بروز عوارض ناشی از تجویز مخدرها درد نیز بطور مؤثری کاهش پیدا خواهد نمود. این مطالعه با هدف تعیین اثر پیروکسیکام تزریقی در مقایسه با مورفین در بیماران سزارینی مراجعه کننده به بخش زایمان بیمارستان بعثت سنجندج در سال ۱۳۷۹ انجام شده است.

مواد و روشها

جامعه آماری شامل تمامی بیمارانی است که جهت سزارین الکتیو در بیمارستان بعثت سنجندج بستری شده اند. معیارهای ورود مطالعه شامل ۱- زایمان اول ۲- براساس ویزیت قبل از عمل، بیمار از نظر وضعیت فیزیکی (Physical Status) Stage I (status) باشد. معیار خروج از مطالعه نیز عبارت بود از: داشتن هرگونه سابقه عمل جراحی. بیماران پس از انتخاب با روش طبقه بندی تصادفی شده (Block Randomization) به دو گروه مداخله و مقایسه تقسیم شدند. مطالعه بصورت کارآزمایی بالینی تصادفی شده دوسوکور (Double Blind RCT) انجام شد.

پس از انتخاب بیماران و تخصیص تصادفی آنها در گروه مداخله و مقایسه تمامی بیماران با روش یکسان تحت بیهوشی و عمل جراحی قرار گرفتند. پس از عمل در یک گروه مورفین به میزان ۳ میلی گرم هر ۴ ساعت بصورت وریدی داده شد و در گروه دیگر پیروکسیکام هر ۱۲ ساعت بصورت عضلانی تجویز گردید. سپس بیماران هر ۶ ساعت تا ۲۴ ساعت مورد ارزیابی قرار گرفتند و از نظر میزان درد و شیوع عوارض بررسی شدند. داده های بدست آمده در یک برگ چک لیست ثبت گردید. داده های بدست آمده با کمک نرم افزار آماری SPSS win و آزمون آماری کای دو (χ^2) و تست فیشر تجزیه و تحلیل شد.

نتایج

بر اساس یافته های مطالعه مقایسه اثر مورفین و پیروکسیکام در کاهش درد پس از سزارین تفاوت معنی داری را نشان نداد ($P=0/1$ و $df=2$) (جدول شماره ۱) در حالیکه گروه مورفین پس از عمل بیشتر از گروه پیروکسیکام دچار گیجی و منگی شده بودند ($P<0/001$) (جدول شماره ۲). همچنین ارتباط بین نوع داروی مصرفی و وضعیت خواب در افراد مورد مطالعه معنی دار بود و گروه پیروکسیکام در ۲۴ ساعت اول پس از عمل خواب بهتری داشتند ($P<0/015$) (جدول شماره ۳). دیگر نتایج این مطالعه بین نوع داروی مصرفی و ایجاد تهوع و همچنین استفراغ رابطه معنی داری را نشان نداد.

جدول ۱: ارتباط بین درد و استفاده از داروهای

وضعیت درد	مورفین		پیروکسیکام		جمع
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	
شدید	۶	۲۴	۳	۱۰/۷	۹
متوسط	۱۱	۴۴	۸	۲۸/۶	۱۹
خفیف	۸	۳۲	۱۷	۶۰/۷	۲۵
جمع	۲۵	۱۰۰	۲۸	۱۰۰	۵۳

جدول ۲: سنجش ارتباط بین نوع داروی مصرفی و ایجاد

نوع دارو	دارد		ندارد		کل
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	
مورفین	۱۵	۶۰/۰	۱۰	۴۰/۰	۲۵
پیروکسیکام	۴	۱۴/۳	۲۴	۸۵/۷	۲۸
کل	۱۹	۳۵/۸	۳۴	۶۴/۳	۵۳

جدول ۳: سنجش ارتباط بین نوع داروی مصرفی و

وضعیت خواب در افراد مورد مطالعه

نوع دارو	راحت خوابیده		نامرتب خوابیده		اصلاً نخوابیده		کل
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	
مورفین	۰	۰/۰	۱۳	۵۲/۰	۱۲	۴۸/۰	۲۵
پیروکسیکام	۸	۲۸/۶	۱۰	۳۵/۷	۱۰	۳۵/۷	۲۸
کل	۸	۱۵/۱	۲۳	۴۳/۴	۲۲	۴۱/۵	۵۳

بحث

استروئیدی (NSAID) علاوه بر کنترل درد پس از عمل عوارض کمتری نیز دارد بنابراین می‌تواند جانشین مناسبی برای مورفین باشد.

تشکر

با تشکر و قدردانی فراوان از پرسنل محترم بخش بعد از زایمان بیمارستان بعثت و اتاق عمل زنان بخصوص سرکار خانم امانی که ما را در انجام این طرح یاری دادند.

References:

1. Chauvin M. Postoperative patient management. Pain after surgical intervention. Press Med. 1999, 28(4): 203-11.
2. Thomas T, Robinson C, Champion D. Prediction and assesment of the severity of post- operative pain and of satisfaction with managemant. Pain. 1998, 75(2-3):177-85.
3. Jakobi P, Weiner Z, Alpert L. Orall analgesia in the treatment of post cesarean pain. Eur J obstet Gynecol Reprod Biol. 2000, 93(1):61-6 .
4. Bostrom BM, Romberg T, Davis BS. Survey of post operative patient's pain management. J Nurs Manag. 1997, 5(6):341-9.
5. Hynninen MS. Non-steroidal antiinflammatory drugs in treatment of postoperative pain after surgery. Can J Anaesth. 2000, 4(12): 1182-7.
6. Mansfield M, Firth F, Glynn C. A comparison of ibuprofen arginine with morphine sulphate for pain relief after orthopedic surgery. Eur J Anaesthesiol. 1996, 13(S): 492-7.
7. Hovorka J, Kallela H, Korttil K. Effect of intravenous diclofenac on pain and recovery profile after day cak laparoscopy. Eur J Anaesthesiol. 1993, 10(2): 105-8.
8. سیاسی هدایت ا...، حیدری ملیحه، شاه بیگی سعید. مقایسه اثرات شیاف ایندومتاسین با پتیدین تزریقی بر میزان درد پس از عمل جراحی سزارین. فصلنامه پژوهشی پژوهنده، زمستان ۱۳۷۹، سال پنجم شماره ۲، صفحه ۳۴۷-۳۵۱.

بر اساس نتایج این مطالعه ۱۷٪ کل بیماران درد شدید پس از عمل، ۳۵/۸٪ درد متوسط و ۴۷/۲٪ درد خفیف داشتند. در حالیکه بر اساس مطالعه‌ای که در سال ۱۹۹۷ در سوئد انجام شده است ۷۹٪ بیماران درد متوسط تا خیلی شدید داشته‌اند (۴) که این مسئله می‌تواند ناشی از کنترل نسبتاً خوب درد در هر دو گروه مداخله و مقایسه باشد.

مقایسه وضعیت درد پس از سزارین در گروه مورفین و پیروکسیکام رابطه معنی‌داری را نشان نداد که این مسئله می‌تواند بیانگر این موضوع باشد که پیروکسیکام نیز مانند مورفین درد پس از عمل سزارین را کاهش داده است. در مطالعه‌ای که توسط Hynninen و همکارانش انجام شده است، اهمیت داروهای ضد درد غیراستروئیدی در کاهش درد پس از عمل نشان داده شده است، با استفاده از این داروها میزان نیاز به مورفین بطور چشمگیری کاهش پیدا کرده است (۵) که با یافته‌های مطالعه‌ای که در سال ۱۹۹۶ در انگلستان صورت گرفته است، قابل مقایسه می‌باشد. در این مطالعه پروفن و مورفین در کاهش درد پس از عمل جراحی مقایسه شدند و رابطه معنی‌داری بین دو گروه بدست نیامد (۶). در مطالعه دیگری که در سال ۱۹۹۳ صورت گرفته است مؤثر بودن دیکلوفناک وریدی بر روی درد پس از لاپاراسکوپی نشان داده شده است در حالیکه این دارو نتوانسته درد پس از توپکتومی را بطور مؤثری کاهش دهد (۷). در مطالعه مشابه دیگری که توسط دکتر الیاسی و همکاران انجام شده است شیاف ایندومتاسین با پتیدین تزریقی در کاهش درد پس از سزارین مقایسه شده است در این مطالعه شیاف ایندومتاسین بهتر از پتیدین تزریقی درد پس از عمل را کاهش داده است (۸) که یافته‌های مطالعه ما را تأیید می‌نماید.

بر اساس نتایج جدول شماره ۲ در بیمارانی که پس از عمل از مورفین جهت کاهش درد استفاده شده است گیجی و منگی پس از عمل بیشتر از گروه پیروکسیکام گزارش شده است بنابراین به نظر می‌رسد استفاده از پیروکسیکام با رضایت بیشتری همراه بوده است که در مطالعه دکتر الیاسی نیز استفاده از ایندومتاسین با عوارض کمتری همراه بوده است (۸). دیگر نتایج این مطالعه نشان داد که در گروه پیروکسیکام، بیماران خواب بهتر و راحت‌تری داشته‌اند در حالیکه در گروه مورفین کمتر خوابیده‌اند.

بر اساس نتایج این مطالعه و مطالعات مشابه به نظر می‌رسد استفاده از پیروکسیکام و دیگر داروهای ضد التهابی غیر